

Básníci maj kopat ty hajzly do koulí

Petr Štengl hovoří s Františkem Dryjem

Petr Štengl: Roman Rops odmítá být označen za angažovaného básníka. Píšu zkrátka jen o tom, co mě sere, říká. I Vy v autorské poznámce doplňující Vaši sbírku *Ach! (angažovaná poezie A. D. 2013)* píšete, že je cyklus *Ach!* výrazem Vašeho dlouholetého nasrání a fascinace politikou. A zároveň, že jde o pokus nadžánrově či mezižánrově uchopit a prezentovat pojetí básnického diskursu, jemuž se u nás říká angažovaná poezie. O novou, současnou definici angažovanosti se pokusil Karel Piorecký. Jak je Vám jeho definice blízká či vzdálená?

František Dryje: *Nasrání* je komplexní postoj (emotivní, hodnotový, intelektuální) a jeho literární vyjádření představuje formu určitého společenského angažmá. To je východisko úvahy. V čem spatřuji specifickou „angažovanost“ svého psaní se pokouším vysvětlit v dalších pasážích: je to prostě vyslovení názoru, kritického názoru a postoje k „vnější“ skutečnosti, k vnějšímu světu, k „objektu“, jehož speciální součástí je i takzvaná věc veřejná – *res publica*. Což je docela hezkej výraz, bohužel zprofanovanej jistými nechvalnými politickými lůzry, zmrdy a arivisty. Já se v tom doslovu vymezuju vůči socrealistickému či obrozeneckému konceptu angažované literatury, který tady všichni známe ze školy, ať už nám z něho kyne

Ždanov, Štoll či Rzonek anebo Alois Jirásek. Básník (potažmo umění) má sloužit, ne posluhovat! To je ta osvěcenější varianta jednotejné idiotské doktríny. Proti tomu stavím pojetí, dle něhož má básník *souložit*... se svou básní na doraz, na život a na smrt. Přečtěte si to.

Ale když já jsem si konečně přečetl článek Karla Pioreckého, který zřejmě téma neo/angažované poezie znovunastolil, zjistil jsem, že to není až tak blbý, jak jsem se domníval na základě letmo zachycených blábolů (Vaníček, Kubíček, Těsnohlídek...). On vztahuje svůj koncept primárně k Adornovi, a to je autor, s nímž se shodou okolností v poslední době sbližuju čím dál víc, zejména v jeho přístupu ke kritickému pojmání dialektiky racionality a iracionality. Což je odedávnné surrealistické téma. Effenberger nastolil a podrobně analyzoval i rozvíjel pojem „kritické funkce konkrétní iracionality“. Atd. Pokud Piorecký mluví o tom, že žádoucí je oproti „angažovanosti ideologické“ „angažovanost kritická, která naopak si zachovává významovou dynamiku a uměleckými prostředky podřívá myšlenkové stereotypy a zejména mocensky manipulované způsoby řeči“, můžeme tu vidět souvislost. I když nikoli totožnost, protože – jak známo – *surrealismus není umění*.

V jednom svém mailu jste mi napsal: „Já totiž seru i na literaturu...“ A co čtenář? Jak jste na tom se čtenářem? Na něj také házíte sranec?

Ne, ne. Ono je to jinak, přesnějc: seru na literaturu jakožto autonomní oblast lidského konání. Seru na specializace, na literární teorii pro teorii atd. Báseň, obraz, vůbec umění jako takové není cíl – leda pro literární či výtvarné teoretiky – je to – má to být – prostředek poznání či způsob vyjadřování určitého poznání. To je jeho primární funkce. Funkce následná je komunikace. Pokud se rozhodnu svou práci zveřejnit, dávám tím najevo zájem o druhého, tedy vlastní komunikativnost – nenabízím se, nicméně, protože já беру tvorbu osobně, odhaluju se, odkrývám. I v tomto smyslu je surrealismus otevřeným systémem (samozřejmě, pokud je vůbec systémem, toť spor letitý). Pominu-li ješitnost a narcismus, sublimaci a tyhle věci (jichž se nijak nezříkám, ale věru, že už jsem se s nimi za ta léta porovnal a problém s identitou či sebehodnocením nemám), pak samozřejmě publikací textu vstupuju do diskuse. Takže na čtenáře neseru... nicméně, svým způsobem taky: Effenberger říkal: „Nehledáme čtenáře (diváky, vnímatele...) hledáme spolupracovníky!“ To dává smysl. Tvorba je proces, báseň či jakékoli dílo je jen jedinečným momentem tohoto procesu... A tak dále.

V diskusích kolem angažované poezie se ozvaly hlasy, které kategoricky prohlašují, že politika do poezie nepatří. Být angažovaným básníkem zní dnes pomalu jako nadávka. Nebo jako výsměch. Jak byste odpověděl na to, že se Vaší sbírkou jen vezete na vlně módního tématu angažovanosti? Je sebeupálení projevem angažovanosti? Je podpálení parlamentu projevem angažovanosti?

Pravím, že takhle otázka nestojí. Spor mezi lartpourtartismem a realismem je starý jako romantismus sám, jako samo novověké pojetí literatury (a to zapomínáme na Villona). Takže ty vaše hlasy jen lezou ze záhrobí. A navíc: surrealismus je realismus!

Takže věže ze slonové kosti či „čistá poesie“ abé Brémonda a dalších rozumbradů jsou stejné apriorní konstrukty jako ždanovovská, obrozenecká nebo jaká chcete služebnost či veršované uctívání kultu.

Na módní vlny upřímně seru, a to nejen v literatuře, ale všude, kde je dokážu rozpoznat – v odívání je to, jak známo, hezky vidět. Dá se mimo jiné říct, že mé angažmá proti módě, módnosti, proti cool názorům, zjevům, snobům a hovadům všech váhových kategorií je součástí mého životního kréda a postoje, jež mimo jiné vyjadřuji *písní*. Takže já se tedy na ničem vozit či převážet nepotřebuju. Takzvaná vnější témata, včetně společenských, se v mých textech prosazují nárazově od začátku mého psaní v 70. letech 20. století. Za zmínku možná stojí rozsáhlá poema *Mladí lidé* zařazená do sbírky *Šalamounův hadr* (2002), obdobné motivy se objevují v knize *Mrdat* (1998) atd. Explicitně a natvrdo jsem téma pojednal v pamfletu *Starší manažeři* (2006, in A2 8/08, zařazeno do sbírky *Devět způsobů, jak přijít o rozum*, 2012). No, vono by to bylo celkem jedno, ale teď jsem se zrovna dočetl v *Hostu*, jak jedna pani (jedna z mých múz, mimochodem) povídala, že „dokonce starý surrealista“ (tedy já) něco veršuje na stránkách *Tvaru*. Já ti dám... veršuje! Já ti dám na stránkách!

Takže ještě jednou: vylévat kritického ducha spolu se zákazem slova ideologie, což vlastně z druhé strany hrozí i tomu Pioreckýmu, považuju taky za blbost, za nedostatek představivosti a sebereflexe.

No a sebeupálení? Asi jak kdy, žejo. Palach to jako akt angažovanosti myslel. Jak to myslejí mniši v Indii nebo v Číně, nevím jistě – některý protestují proti okupaci Tibetu, že. Asi tím holt taky něco sledují a chtějí říct. A s tím Parlamentem: snad, abyste to zkusil, ne? Požár Reichstagu byl jistě výsostně angažovaný čin. Kdyby to byl Hitler následně neprosral, mohli jsme se už v šesté či sedmé generaci ve čtvrté třídě základní školy učit, jak moudrý, odvážný a konstruktivní čin (der Heldentat) to byl. A jakej že byl Dimitrov zrasanej klausobolševik.

Kritické hlasy – problém s nimi spočívá v tom, že mají sklony k tomu určovat kategoricky, co do poezie patří a co už nikoli, mají tendenci, skoro jako při nějakém hokejovém zápase, vylučovat z poezie provinilce na trestnou lavici. Ostatně výstižně to za všechny shrnul Michal Jareš na jedné z každoročních diskuzí, která proběhla v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, když prohlásil, že fuj, angažovaná poezie, to se nedá vůbec číst, a ublinkl si. Ten by možná asi Vaši sbírku, díky jejímu názvu, vůbec neotevřel.

Mně tedy tak nějak nevadí, že když má někdo názor. Ono je opravdu, ale opravdu náročné nějaký názor si v potu tváře vyrobit, natož odůvodnit, a eklektici všech barev duhy mě vždy otravovali a nudili. Každý máme – prý! – svou pravdu. A že to říkali už Karel Čapek a Jakub Deml... ba i ten Seneca. Někdo holky, jinej vdolky. Jimmy Hendrix nebo Michal David, *vsjo ravno*. A to nemluvím o neklasifikovatelné pluralitě postmoderních diskursů a horizontální diverzitě postojů. Atd. Jenomže pak končí jakékoli smysluplná diskuse, ba komunikace jako taková. Prostě všechna legrace. No není divu, když máme poslouchat plky o „smrti autora“ a sledovat v přímém přenosu z mistrovství světa v ornamentalistice klonované intertextuální

masturbace či podobné sterilní piruety.

Takže když já někoho považuju za špatnýho básníka či za indolentního literárního teoretika, nevidím důvod to neříct a třeba ho i vyloučit ze společnosti soudných, tj. odněkud, kde si lidé považují imaginace a myšlení, jánevím kam. Nikoli snad takového nešťastníka zakazovat, k tomu jistě nemám úmysl ani puvoár, a nejsem žádnej Štoll nebo, Pánbu mě netrestej, Jiří Trávniček. (I když třeba právě takovému Jiřímu Trávničkovi, tomuto vulgárkapitalistickému Neokoniášovi české literatury, by snad už (*dameth, effendi!*¹) mělo být nějakým Božím zjevením, když ne přímo Františkovým ediktem zakázáno-vnuknuto přiblížit se k jakékoli knize blíže než na padesát metrů a ke studentovi/ce bohemistiky tak zhruba na kilometr. A ráno, v poledne a večer střídavě klystýr a tučné tranzitní seabemrskání! Ale to je jen takové volání na poušti – zbožné přání outsiderovo – *vanitas vanitatum*.) No a při takových názorových sporech – má se samo sebou za to – holt musím nějak přesvědčivě argumentovat, mít svůj názor, jak se posprávnu říká, odůvodněn. Anebo taky: vidět si do huby. A to je problém nejen elementární výrokové logiky. Tot' onen úhelný kámen úrazu: musíme se totiž shodnout alespoň předběžně na nějakém základním referenčním rámci, jinak je to koza vo voze a vůz vo droze. Že ano. Na takové bazální neshodě přece stojí celá teorie postmoderního blbnutí se všemi těmi horizontalitami a dalšími a dalšími nabubřelými, milionoslovnými simplifikacemi myšlení.

Pokud by si pan Michal Jareš ublinkl do kabelky nad mojí poezií, aniž by ji četl, jen proto, že má ambici být nějak „angažovaná“, je mi líto, spletl si zřejmě ústavy (jeho správná adresa leží myslím někde na Praze 8, takovej oplocenej parkový areál). Ale to mi říkáte vy, já vsutku nevím, jak zrovna on tu svou blicí produktivitu odůvodňuje. Míval jsem z něho velice! náhodný a letný dojem (například když před lety na stránkách *Tvaru* bezelstně objevoval ameriku Jiřího Sádla), že to není takovej vůl, jak by se snad dalo čekat. Já sám se pokusil své pojetí „angažovanosti“ (a ty uvozovky jsou nutné) předvést v textech *in concreto* a rámcově naznačit teoretickou formuli jednak v doslovu, a zejména v rozhovoru pro *Tvar* a (v rozšířené verzi) pro *Analogon*. Pokud by pan Michal blil i poté, co si to přečte, je mi líto podruhé, ale takovej člověk nerozumí poezii. Tím neříkám, že se mu musí má práce líbit, jen že ji nechápe. Její principy, byť bych je – ach, kurva! žel! – nedokázal v praxi adekvátně a hodnotně naplnit, jsou totiž universalistické.

Tak si to shrňme: Vylučovat z poezie? Je mi líto potřetí, ale někdy to jinak nejde! Nikoli však apriori, kvůli jménu či údajnému názoru, přístupu, nýbrž aposteriori – například: pro blbost, impotenci či nekompetenci. A na základě sdílitelných a jakžtakž sdílených kritérií – argumentů. Nikoli tedy lavice trestná, nýbrž navěky ne/náhradnická!

Ještě k těm názorům: problém s názory u nás (a domnívám se, že tahle móda byla do literárního prostředí přenesena z politických „diskusí“) nastává v okamžiku, kdy má oponent opačný, rozdílný názor. Pak se totiž stává nepřítelem. Jan Čulík to celkem trefně komentoval takto: *Snaha za každou cenu*

1 Dameth, effendi! = „k d'asu, pane!“, orientální kletba dle Karla Maye.

ovládat diskurs je totalitní a komunistická, pořád všechno dávat do uvozovek a rámovat to „mým správným, jediným“ postojem. Normální je respektovat i jiné postoje – nemusíme dostávat infarkt z toho, že někdo si myslí něco jiného než my. To je podstatou demokracie a plurality.

Dnes nic nebrání nikomu říkat své názory nahlas. Jenže kdo určuje, který ze základních referenčních rámců je ten pravý? Která ze Společnosti soudných? Jistě, ona bazální neshoda, na níž stojí celá teorie postmoderního blbnutí, je ovšem průšvih. V akčních filmech s Caludem Van Dammem vždycky před tím, než se ocitne v aréně, mu nezapomenou říct, že existuje jen jedno pravidlo: žádná pravidla nejsou. A on to, pašák, pokaždé vyhraje.

Nevidím důvod, proč by si Jiří Trávniček neměl považovat imaginace a myšlení. On je, pozoruji, taky Vaše oblíbená oběť.

Ále houby z politiky. Vy jste nečetl polemiky Šaldovy s Karlem Čapkem? Jak si Nezval podává chudáka Halase? No, o starejch surrealistech nemluví... Říkalo se, že přebírali hašteřivost od toho Marxa a Engelsa, ale přečtěte si jejich nadávky Claudelovi, a Claudelovy nadávky jim. Claudel je okresní přebor... nemá, chudák, fantazii, argumentuje ad hominem, no samozřejmě, ale blbě – na rozdíl od dejme tomu Artauda, ale třeba i takového Bloye... Pamflety a pamfletické polemiky jsou myslím vlastní romantikům, dekadentům, stejně jako klerofašistům. Ovšem, záleží na míře a úrovni, že ano – Šalda urážel noblesně, Durych či Deml (přišlo-li na to) uboze. Ovládat diskurs? Takhle generalizovat nelze, záleží na kontextu, holt i na úrovni oponenta. Něco jiného je polemizovat s Jiřím Brabcem třeba ohledně Kalandry nebo Masaryka, či s Typltem o Salvadoru Dalím, a něco úplně jiného je reagovat na ignorantství Jiřího Trávnička stran relevantních funkcí moderní literatury. Přečtěte si jeho polemiku s Petrem Králem – to je přece žalost, troška kreativních ambicí, argumentace mimo všechny mísy, jež se nabízejí k vyprázdnění. Takže já skutečně stejně jako Vy nevím, jak se stalo, že tenhle akademik a snad i člověk nechápe principy a funkce kreativní imaginace...

No a s tím referenčním rámcem si nerozumíme: já říkám, že musí být vytvořena *předběžná shoda* – nikoli oktrojována pravidla, dle nichž – jak praví jistý suverénní Joe – hraje džentlmen s darebákem. A říkám taky, že to je problém. Například aby se strany zavázaly, že budou v diskusi respektovat pravidlo o vyloučeném třetím, to dá fušku. Nebo, proč pořád dokazovat, že plagiátor či replikátor (když jsme u těch akčních hrdinů) není tvůrce.

Nebo... Vona demokracie je prý diskuse. Vocaď pocad', žejo, když na to přijde – také o tom mimo jiné píšu, s náležitým implicitním odvoláním na Whitmana, ve své sbírce. (Nebo: „Surrealismus v diskusi!“ Četl jste to? No, nic moc.) A tak mi řekněte, proč bych měl dostávat infarkt z toho, že je někdo vůl? Spíš se tím bavím, nebo ještě spíš otravuju... S volem se přece nedomluvíte. Naseru se, až když se takovej vůl naparuje nebo škodí. Například když nekompetentně rozhoduje v grantových komisích... Proč myslíte, že nedostala *Dobrá adresa* ministerskej grant?

Čím Vás tak popuzuje trio Vaníček, Kubíček a Těsnohlídek? Které jejich výroky

považujete za bláboly? Jakub Vaníček je seriózní literární kritik, Honza Kubíček konceptuální básník a Honza Těsnohlídek? Ten přišel s novým zápisem poezie, všechny ty odmlky, přeryvy v řeči, promluvil bez nějakých složitých metafor za generaci bez pravidel a bez zábran. Posunul poezii blíž k médiím a pokusil se ji prodat, což mu nejspíš nebude nikdy prominuto těmi, kdo v ní vidí nedotknutelnou matku vyvolených.

Já bych neřekl popuzuje. Spíš přijde tristní. Osobně znám jen Vaníčka, je to takovej docela slušnej vyjevenej člověk – ale, co je serioznost v kritice a teorii, bychom si asi museli vyjasnit. Například sotva lze pochybovat, že jeho slavná recenze Králových *Medových kuželek* – jak jsem již řekl v rozhovoru s Adamem Borzičem – vstoupila nevratně do dějin literárněvědného mašiblu českého. On sice teď prý *off record* tvrdí, že to myslel ironicky, jakože z legrace, vcelku je mi to jedno a nejsem jasnovidce, ale bude to nejspíš jen další pokus o naivní alibismus. Jakýsi popletený, pohříchu černobíle schematický koncept básnických tematizací totiž vyjadřuje jeho ideu co novoteoretika „angažované poezie“, tahle on to vskutku nějak zmatečně vidí. Škatulkuje poezii na popřevratový dominující „lyrický deskriptivismus“ (generace Typltova a spol.) a „realismus, až naturalismus“ (nyní nastupující po-po-převratová převratná generace, Těsnohlídek a spol.), který se odvrací od samoučelné metaforiky a zvrací se k té jediné skutečně skutečné skutečnosti, ble ble ble.

Tady se jedněmi dveřmi odkrývá žalostná nicotnost celé té nedávné polemiky o angažované poezii, jak jsem se s ní kvůli vám zběžně seznámil. Ty lidi jako by spadli z Merkura (Mars mi přijde už takovej provařenej, navíc ta stavebnice má něco do sebe...). Mluvěj o mladým Těsnohlídkovi jako o kdovíjakým generačním zjevení (ostatně stejně jako vy ve svý otázce), jen mu střídavě přikládaj na čelo záporné nebo kladné obklady. A ten vocas dokonce někde pálí něčí knihy. Jako by nikdy nečetli Koláře, autory Skupiny 42 (z mýho pohledu samozřejmě přeceňovaný), Zábranovy překlady Corsa, Ferlingettiho, jako by to nebyl takovej tu více, tu méně řídkej odvar z něčeho. A lhostejno, esli to kluk myslí upřímně, nebo jako pozlacenou rejži co ten Grossovic mašinfir.

Pokud se ovšem nepletu, onen generační motiv vnesl do diskuse Typlt (jehož mám jinak rád a respektuju ho!), když někde napsal, že ti blbci nevědí, o čem mluví, a že svoboda je jednou svoboda a reálsocialismus byl hnus a že volaj po novým Štollovi atd. Na to mu odpovídá ten druhej krotkej divočák, mně jinak zcela neznámej Kubíček:

„Jaromíre, k tvému poněkolkáté opakovanému tvrzení, že chci nadřadit funkci apelativní estetické: nic takového jsem nikdy neřekl. Řekl jsem, že umění si uzurpuje estetickou funkci pro sebe. Nejde o potlačení estetické funkce, ale o pravý opak: o její totální rozšíření. A nejde vlastně o zrušení umění, ale o zrušení instituce umění, což znamená jeho osvobození. Instituce je vězení. Instituce umění je vězením pro umění. Vylamme mříže! Otevřme dveře!“

Jeden se nestačí divit. Kde a hlavně kdy to žijeme? Ví takovej Kubakubikula něco o dadaismu, že za devaterými vrškami žilbyl nějakýj André Breton? Nedejbože Teige,

Effenberger? Co je třeba kde vylamovat, jaký posraný instituce, jaký pořad dokola generace jakých husákových nebo havlovcích nebo já nevím kardináltomáškových dětí? Co je to za blbosti po tom všem, co se od 20. let minulého století vylámalo vylomenin a jednou estetických podruhů antiestetických zubů? Hálek, nebo Neruda? Toť věru zásadní aktuální otázka! Neznajíce ani toho Šaldu, takhle si tu zdemítní literáti a jejich Brabcem od zkoušky vyhození exegeti nabubřele přivlastňují a hned taky zatepla parcelují celý svět. Pokud by si tihle malí těsnohlídci přáli návrat socrealistických psudokánonů, totalit a diktatur a takových vymožeností, tak nejsou nezkušený, generačně limitovaný, nezažili chudáci bulíci *TOCOMY* atd., nýbrž jsou prostě a jednoduše blbí. Ale voni to ani nechtějí, to je jen ta stále zelená krasodušská lartpourtartistická obsese, jíž jaksi trpí i jinak soudnej Jaromír T. Voni chtějí kritizovat poměry – Vaníček jim hučí do kebuly, že musej přece tepat nešvarný poměry. Že je něco ve vzduchu. No, popravdě, nemusej! Ale můžou. Znaj tihle votroubci aspoň obsažnost kréda preferujícího *možné proti skutečnému*? Znaj hovno! Měli by si holt i s celým Vaníčkem pořádně přečíst rozhovor Švejka s kuchařem okultistou Jurajdou na téma, zda se smí či nesmí střílet na vagony Červeného kříže.

Koukám, že Vy jste hned s každým hotov. Vyjevený Jakub Vaníček, autor literárněvědných mašibů českých, naivní alibista, novoteoretik angažované poesie se zmatečným viděním, škatulkovač poesie, votroubek, kterej zná hovno. Kdybych si Jakuba měl představit podle Vaší charakteristiky, tak potěš pánbůh! A přitom Vás nazdvihne taková nevinná zmínka jedné z vašich múz o veršujícím starém surrealistovi.

Ale děte. Já se *starým surrealistou* nadzvihnout necítím, to je spíš poklona. Vždyť to je kariéra! (Kdo z vás na to... mééé?) Jen jsem náhle pocítil potřebu doplnit odpověď na Vaši otázku-domněnku, že se snad nedejbože vezu na těch z nebe spadlých módních vlnách... Což je pitomost. Napadlo to Vás, a to jste slušnej člověk – akorát jste ode mě nic nečetl –, a když už i má múza bystře nahlédla, že „dokonce“ *taky* něco nahonem veršuju... To byl ten moment, na nějž jsem zareagoval. Múzy si musíte kultivovat, jinak vám rostou jak bejlí v obejváku! (Tak mě napadá, že múzy se mají bít, dokud jsou mladé². Jamek kdysi měl takovou sbírku, žejo... *Krkavčí múza*. Tak jen zvolit jiné, bytostně přiléhavé adjektivum, a je na bestseler zaděláno... Nějaké anachronicky passé avantgardní? Nenapadá Vás něco?)

No a Vaníček: já netvrdím, že každý slovo, který kdy Jakub napsal nebo řekl, byla úplná kravina. Ale recenze na Krále *je* mašibl, rozvádět to už nehodlám. A na rozdíl od jiných zde pojednávaných osob, jeho články či názory a postoje jsou mi známy. Účastnil jsem se spolu s ním živé i mrtvé diskuse o surrealismu na stránkách Lidových novin. Eště ji mám schovanou. A on to byl, kdo napsal diplomku o Effenbergerovi. Myslel to dobře, vo tom žádná, ale je to – a tady mi věřte, že vím, o čem mluvím – chaotické. A to je, prosím pěkně, eufemismus. Takže hotov nejsem „hned“, ale na základě jisté vědomosti. Divný, žejo, když se tak vytahuju – ale tohle je rozhovor, ne analytickej či kritickej text na 50 stran. Ptáte se mě na mé názory, já

² „Maminku je třeba bít, dokud je mladá!“ Surrealistické přísloví. (Nekecám, zeptejte se Vaníčka nebo Kubíčka.)

odpovídám. (A toho votroubka uvádím, doprdele, v plurálu.)

Krotkej divočák, Kubíkula Honza Kubíček, vystudoval bohemistiku a o literatuře má velmi dobrý přehled. Zvolil vlastní cestu. Až na pár výjimek však zůstal nepochopen. Naštěstí literární teoretik a kritik Karel Piorecký přesně pochopil, oč v Kubíčkových *Kapitalistických básních* jde. Honza Těsnohlídek zjevením je, ať už se nám to líbí, či nikoli, v pozitivním, či negativním slova smyslu. Koneckonců, kdyby byl tak bezvýznamný, nebude se o něm například Jakub Řehák zmiňovat ve svých verších.

No dobře, dyť já jim to neberu, možná kluky jednoho jak druhýho Brabec (nebo spíš Vojvodík, žejo) vod zkoušky nevyhodil, třeba maj červenej diplom. Jak tak čtu dodatečně toho Kubíčka (jak jsem měl, ksakru, vědět, že von je Lakatoš a naopak?) – tak vidím, že toho studia spíš přebral. Zase: myslí to nejspíš nějak dobře (jak se marně snaží vysvětlit už Typltovi), ale *Kapitalistický básně* jsou básně à la teze – jednou teze morální, podruhý maková, zejména literární: abychom zrušili hranice tý literatury, tak je přímo cejtit samými konečkami chloupků v nose, jak ten vzornej student „dělá literaturu“ a jak si na tom zakládá. Panečku. Pro mě je to hodně málo, z jeho tisíckrát snad už v 60. letech permutovaných mystifikačních mystifikací i antimystifikačních experimentů s konkrétní či konceptuální fabrikací jen tu a tam probleskne trochu toho života. Když například jakože zbásní nějakou novinovou zprávu nebo článek... To je aspoň nějaký sdělení – trochu tý destilovaný sice, ale snad přece jen krve. Ty záslechy, kterejma se i my starý, ba i mladý surrealisti občas zabýváme (ale kriticky, jejich psychosociální rolí a funkcí!), už jsou ustylizovaný, polopaticky apelativní, nemá to ani apollinairovskej biedermaier, ani autenticitu syrových krátkých spojení promluv-průjmů, humoru poskrovnu, spíš naopak (ale to je schválně, jasně). Pioreckýho hodnocení tu po mém soudu prokluzuje – autor skutečně usiluje o nějaké to morálně-sociální angažmá, ne, že ne (a je jedno, že ho nikdo nečte). Nemyslí mu to v obrazech, no bóže, to přece svede každěj, stačí prolistovat skripta, tak zkouší podvracet oficiální diskurs, jazyk atd., je to však více nebo i méně chtěný, vymyšlený. Prvoplánový zastírání prvního plánu, tím, že jej prezentujeme jako ten nejprvnější plán, replikace à la Bondy... ztrapněním bondy-principu. Když dva dělaj totéž, holt to není totéž, to „říkal už mistr Sun, ten starej blbec“ (Ludvík Šváb). Ovšem sám Bondy na to dojel, statní epigoni z undergroundu by mohli vyprávět. Schovávaná na schodech za trapnost, jež bude trapná, nebo nebude vůbec... Pitomá, nebo nebude vůbec. Nebude vůbec, nebo nebude vůbec! Ad libitum. No tak jo, tak teda toho Bretona četl, pochopil sotva. Natřel to jen tak bokem bretonovskému diskursu, kterej si musel nejdřív vyfabulovat, ale on to přece přiznává, to je simulakrum, takže to nemůže bejt blbec... blbec je čtenář, když se nudí po sto padesátým permutovaným žvástu. Konceptu bylo učiněno zadost. Žádost! Žvádost.

Ale hele, není v tom zdaleka sám, takže zoufat nemusí: von totiž neodadaismus, stejně jako celej konceptualismus se všema Warholama světa je založen na jedný velikananananánský kravině! Chybě. Vomyly a mejlce. Na totálním zprasení Duchampa. Když si tenhle geniální mystifikátor dělá prdel z Umění, tak voni přijdou,

ukážou prstem na tu jeho záchodovou mísu (aby byla inovace, tak třeba použitou, že...) a zvolají mocným hlasem: „Ecce krása!“ Už 50 let hubu nezavřeli. U nás tím vynikal třeba starej zhrzenec Chalupecký... No a tak je to taky takovej muštr pro básníky ex catedra. I na to máme múzy, a jaký...

A že máte svůj názor na Těsnohlídka, to je pěkný, že odmítáte vnímat kritické komentáře... Holt každěj má svou pravdu, to už jsme řešili, a vy přece nejlíp ovládáte těsnohlídkovskej diskurs. Je to skutečně nezralý – tím nenarážím na věk pisatelův. Již vždyť přece mladý Rimbaud nebo Wolker... vo Radiguetovi nemluvně. Že jo ano. Ale jemu nedochází, že každěj popis situace neunese vždycky tíži své banality, stejně jako to ne vždy zvládne myšlení. Netvrdím, že nemá vůbec talent. Ale to je málo. To je těch 10%... Ale 90%... to je ta tvrdá práce, jak Vám řekne kdejakej zkušenostmi prorostlej zmrđ-mudrlant. Hovno, 90% tvoří vnímavost a empatie. On je zatím u sentimentu. Ale nechci ho furt jen shazovat – například ta slavná Rasistická poezie je vlastně docela dobrá. Vostatní vorteňáci nepochopili, co je hyperbola. Co je ironie nejen jako básnická figura. Je mi zas jednou líto. Myslím, že si toho všiml Kasal, ne? (Tak vidíte, pravda musí bejt! – jinak byste, vy kluci pitomí, lezli po stromech na Karláku, a to bysme se nedomluvíme!) Jenže pálit kvůli tomu knihy? To že je jako ta provokace? Šokovat měšťáka? (Když už, tak Měšťákovat šokáka, to je název jedný mý básně.) Tohle je jen obyčejná blbost...

Ale nechme už nepřítomné. Od uměle vytvořené blbé nálady se zdá, že většina společnosti dospěla k pocitu nasranosti. Myslíte, že se u nás dočkáme papiňáků? Ty od Zepťeru jsou děsně drahý. Mají básníci bojovat? Veršem, či bejsbolou? Vypadá to, že zatím je u nás jen jeden bojovník – řidič Smetana. Ten se chopil fixky, a jak dopadl. Pak ještě kuličkový atentátník. Ti oba jsou za své činy trestáni státní mašinérií. Básníci o jejich hrdinských činech mlčí...

Jak nás učí von Hayek a jeho přerostlý učeň Václav Klaus, za všechno může ekonomická základna. Ostatní sféry, včetně kultury jsou taková ta takzvaná nadstavba... dort na třešni, třešinka na dortu. Nebo to takhle říkali jiný páni? Takový fousatý vlasatý, myslím... jo, už vím: plastik pípl... a vydechl naposled. Když není za co žrát, bydlet, chodit k doktorovi a tavýhle prkotiny, šíří se nasranost řadou geometrickou. Katastrofické scénáře existují už celá staletí... a konec světa už nastal. Vládne tady vševálcující neoliberální ideologie a zejména neoliberální ekonomická a politická praxe kapitalismu se zvířecí tváří (ACH! Karlové, Poláčku či Čapku!) utrženého ze řetězu železné opony, jež ho držela po desetiletí v pragmatických, námezdníky tvrdě vyvzdorovaných mantinelech sociálního smíru a státu. U nás je tahle lidožroutská praxe ještě grotesknější a fraškovitější než na onom léta kultivovaném (tj. prostě sofistikovanějším, vulgo pokrytečtějším) Západě, u nás mladí cool lidé volí ODS nebo Karla, tu cyber-hračku Kalouskovic děcek, venkov vyjadřuje svůj tradicionalismus a konzervativismus tím, že volí levici, intelektuálové se nejmenují Patočka nebo Masaryk, ale Ondra Věchý, David Černý nebo Milan Knížák. Není divu, že reakce se dostavují. A nejen u nás. Lidi, jako třeba autoři knihy *Vzpouřa přichází*, si myslejí, že to už nemůže dlouho vydržet, že kolaps už

nastal... že už bojujem o holé přežití. A teď do toho ta feudálkapitalistická zasraná Čína se svým nelidskoprávním, otrokářským dumpingem... Nemaj to kluci kapitalistický lehký... nebo na to serou, žerou a mlaskaj, jak říkával Masaryk? Právě od stanovení této diagnózy jsou tady kromě politologů či filosofů taky básníci... Boj je slovo zprofanované. Básníci maj (nemusej, ale můžou, maj-li na to) *kromě jiného* kopat ty hajzly do koulí, když na to přijde. (Topolánek byl dobře vyvinutej cíl, že...) V surrealismu se to bere jako součást uplatňování primárních kritérií lidské svobody, či spíše permanentního osvobození člověka ze spárů všemožných determinismů a fundamentálních zel. Neřeší se tu jen morální problém, jak by se zdálo a jak to ti dnešní hurá angažovanci stavěj... Ten je součástí širšího diskursu Svobody. Je to boj? No ve smyslu Stalinovy odpovědi protiotázkou na dotaz po relevanci a účinnosti katolické víry: „A kolik divizí má papež?“, to samozřejmě moc význam nemá. Poezie nemění svět, to si jen Breton tak angažovaně snil, že k tomu směřuje. Ale může se podílet na změně života... Je to minoritní činitel... ale kdo ví, co je a co není minoritní. Co vlastně vpsledku je a co není utopie. A tak dále.

Smetana je fajn – a jeho postoj je srozumitelný i jinak dost zabeđeným katedrovým demokratům. Najednou jsou konfrontováni s koncepty spravedlnosti a práva, a viděj, že to jsou dvě rozdílné věci. Ale je to složitější, takhle by se to dalo ještě dalo zahrnout pod egidu starého sporu tzv. přirozeného a pozitivního práva. Ale Smetana v detailu (*pars pro toto*) odhaluje konkrétní absurditu a vyčerpanost celého kulturně-civilizačního systému a zejména nekompetenci jeho teologů, teleologů a slouhů. Ať se jmenujou Nečas, Klaus nebo třeba Zdeněk Svěrák (zrovna tohle je mi líto, nevím už pokolikáté). Toto je kvintesence Haškova Švejka, což byl – jak si zrovna v poslední době (má výročí, že!) polovičatě sice, ale přece jen všímaj i mudrci v literárních časopisech – bytostný a aktivní odpůrce zhovadilých podob a principů zhoubných bujení, jimž se říká společenské systémy. Anebo taky blbost lidská. A Smetana vůbec nedopadl špatně. Demonstroval úspěšně, stejně jako kdysi Hašek, že systém je principiálně zpuchřelý. Co si přát víc? Že to snad systém uzná? Pěť a vlk Nečasovi znaj správnou odpověď.

Asi nejradikálnější básník je u nás Milan Kozelka. Jaký postoj zaujímáte k jeho tvorbě, zejména pak k jeho posledním dvěma sbírkám *Semeniště zmrdů* a *Teteliště zmrdů*?

Kozelka je přece jen jiný kafe. Já ho samozřejmě znal jen útržkovitě z časopisů nebo z antologií, a říkával jsem si (než jsem na něho v klidu zapomněl), že v něm snad přece něco může bejt. Teď jsem si tedy přečetl všechny ty jeho *zmrdy*, a zjevuje se mi hned několik věcí: jednak to centrální slovo je mi blízký a právě v těchto souvislostech je užívám i ve své sbírce. (Začal jsem s tím ovšem už dávno před válkou spolu s okresním hejtmanem, v letech devadesátých, v souvislosti s pa-republikánem Sládkem. Tehdy jsem sepsal takovej pamflet jménem „Zmrd a zmrdek“, ještě ho mám někde ztracený.) Takže jakási afinita, i když... vono se to nabízí, že. Potom: z klasifikační grabbeovský kreativní škály, k níž se mimo jiné a tak nějak žertovně hlásím a jež je vyjádřena slovy *žert, satira, ironie a hlubší význam*,

shledávám u Kozelky první tři členy – význam je o něco mělčí, ale je přece přítomen. Tohle je nejlepší tradice haškovská, cinknutá Řezníčkem (Péretem, ale to Kozelka možná ani vědět nebude), mám-li se držet literárních konotací, který ovšem mrdám do ucha. Je to prostě sebe-vědomá sranda, tu a tam stereotypní, ale i to můžeme brát v dobré víře jako ironickou schválnost. A je to taky mimo jiný někdo, kdo má legitimaci vomlátit vo klandr těm vysmažencům ze státotvornýho, nudnýho a sto let oxymorónovýho undergroundu jejich pivní zaprděnost. Já sice vidím či proponuju ambice angažovaný poezie *an sich* jako řádově vrstevnatější, tedy i „hlubší“ (neb prostě nikdy nesmí přestat být poezií se vším všudy), ale i tahle groteskní satira reprezentuje docela nosnou a únosnou, byť dílčí polohu.

A zároveň se mi v souvislosti s tímhletem Kozelkou jaksi mimoděk a samovolně ověřuje mé shora zmíněné přesvědčení o plytké idiocii generačních klasifikací: vždyť tento šedovousem vůkol obrostlý bard je – nepletu-li se – nejlepší kamarád toho Těsnohlídkovic kluka, i když je mezi nima čirejch 40 let generačního rozdílu. No to přece vo něčem svědčí, ne? Já samozřejmě netvrdím, že fenomén generace jako takovej nemá vůbec žádněj rozměr, ale je děsně povrchní a řídkej. K jaký generaci patřil Rimbaud? Ladislav Klíma? Adolf Hitler? To přece vůbec není podstatný. Připomíná mi to *Spor generací* (nebo tak nějak), takovej televizní pořad z roku 68, jakože soudní spor, jež řídil vždy a všude pytlík-aktivista Pavka Kohout. Tehdy Muž Jara, předtím štollovskej sekerník nejhorší ražby. Chtěl mocí mermo a pseudokajicně obhajovat právo svý budovatelský generace na komunistický omyl. No von byl inu tydýt před tím, potom jako chartista i je dnes – dejžto pámbu pokoj jemu i nám s ním. Vzpomínám si, jak tehdy mladej Jiří Menzel, ještě nestiženej dnešní celkovou (generační?) alzheimerizací, vulgo tumorizací Karla, rozvrátil v tom pořadu celý pojem generace jako vágní a v jádře nesmyslněj. Tehdy ten úžasně svobodomyšlněj pořad napořád zakázali, to byla, panečku, doba!

No a pokud jde o mě, já vždycky kamarádil hlavně s o hodně staršíma kamarádama, včetně surrealistů v letech sedmdesátých. No a teď, když jsem sám starej surrealista, zas kamarádím hlavně s o hodně mladšíma kamarádama (a kamarádkama!), včetně mladejch surrealistů. Na generace (zbitý, ztracený, zatracený, zpuchřelý, devětsilácký, národnědivadelní, národněfrontovní, budovatelský, totalitní, posttotalitní, já nevím jaký) a jejich samozvaný mluvčí zvesela (už zas! no jo, no...) seru. A na tu svou generaci nejvíc, protože ani, kurva jedna, neexistuje.

Milan Kozelka má veškerou literaturu v malíčku, stejně tak jako výtvarné/vizuální umění. Přestože co ho znám, tak na celý underground vždycky zhusta nadával, nechal se při křtu své sbírky Františkem Stárkem pasovat (po zesnulém Jirousovi) na legendu všech vysmaženců ze státotvornýho, nudnýho a sto let oxymorónovýho undergroundu a jeho pivní zaprděnost. To bylo panečku potlesku a ovací!

Tak já Milana Kozelku osobně neznám. Ta ironická a dehonestující adjektiva jsou moje, jemu jejich autorství nepřičítám – jen jsem zaregistroval, že prezentuje jakejsi kritickej odstup od toho převládajícího (jsou výjimky, baže) vymaštěnectví. Ale

nevím, zda jej taky reprezentuje, docela si dovedu představit (to je taky krásný klišé, že ano?), že to je jen nějaká osobní rovina, msta, ublíženost, provinilost... co já vím. To pro mě není důležitý.

Členové básnické skupiny *Fantasía* v jednom rozhovoru říkají, že básníci by měli znovunalézt básnickou hrdost. Co podle Vás znamená básnická hrdost? Vlastníte ji?

Tak já nevím. Jestli něco nesnáším, tak je to patos. Ve všech oblastech lidského života, včetně milostnejch. Termín k posrání je třeba „národní hrdost“. Tu jsem si ostatně podal v jedné básni v *ACH!* – doufám, že se z toho nevzpamatuje. No a básnická hrdost? Jestli se tím myslí „vidět si do huby“, nekonformovat se s mocí či represí, opresí atd., nelézt nikomu do prdele... no tak... Ale to sousloví má v sobě nějakou snobskou exkluzivitu, již nesdílím. To už je mi bližší slovo autenticita nebo pravdivost. Zde se totiž přirozeně integruji i polohy a postoje, na něž člověk hrdý nebývá. Dokonce naopak. Básník nemá být především pokrytec.

Zúčastnil jste se v zimě jogurtové manifestace před MK? Demonstroval jste i za internetové literární časopisy? Proč se ptám: *Dobré adrese* odborná komise nepřidělila grant. Proč dostali jen tištěné literární časopisy a internetové (s výjimkou i-literatury) ostrouhali? Není to tak trochu vrážení klínu do jednoty „umělecké fronty“?

No, už jsme na to narazili. Fungoval jsem dokonce aktivisticky v takovém organizačním okruhu, a jogurty nikam žádnéj klín nevrážely. To jsme si kolektivně zakázali a můžu na svou čest prohlásit, že i dodrželi. Šlo o to, v nejširším smyslu a významu vyreklamovat od státu jednu z jeho nezastupitelných funkcí – říkejme jí, dejme tomu, garance kulturní identity. Úspěchem bylo už, že se milostivě našly nějaké peníze, které jsou mimochodem ve srovnání jen s jedním známějším případem některého státu řízeného či alespoň garantovaného tunelování veřejných financí zcela bagatelní. V demonstracích šlo tedy mimo jiné o to, aby bylo vůbec co rozdělovat. Jak se to posléze udělá, je otázka úplně jiná. Je tu systém odborných komisí – ty samozřejmě nejsou a nemůžou být objektivní – záleží na osobách a osobnostech, které v nich sedí a které, jak známo (a někdy naštěstí!), cirkulují. Zde je jistě pole zvorané, a mělo by se přeorat. Měl by se prosazovat přinejmenším transparentní a jmenovitě upřesněný způsob rozhodování. Něco jako maj na Ústavním soudu, kde má soudce možnost (ne-li povinnost) publikovat své disentanční stanovisko. Ale jasný je, že nějak se to nakonec přidělit musí a že vždycky bude někdo ublížen – Bůh prostě *Dobrou adresu* neuchránil před některými bahniskými komisní ignorance. No a sám *Analogon* byl uchráněn jen zpola, jestli Vás to potěší...

Čím si vysvětlujete dnešní povyk kolem angažované literatury, přestože angažovaně už v devadesátých letech psali Lubor Kasal, Josef Janda, Vy sám a určitě by se našli i další.

Primárně ignoranstvím (už zas?) málo či špatně čtoucích kritiků a teoretiků, kteří po mém soudu ten povyk poněkud uměle vyvolali. No ale nakonec proč ne, pár hlasů se zdvihlo, Vy sám se svým nakladatelstvím jste jednou z demonstrací. A vidíte, že i mě to posléze vyprovokovalo, abych vykročil na takové to veřejnější světlo, navážím se jak ten pitomec do všelijakejch třetířadejch myslitelů a prstonárodních kritiček, aniž to mám zapotřebí, vděku se nedočkám no a tak dál. – Ono to nejspíš souvisí s tím celkovým nasráním, o němž byla řeč. Teď je například v tisku ryze současný, politický, posprávnou napruzený, angažovaný číslo *Analogonu* (to je takovej časopis, pokud to nevíte). Tak uvidíme, zda se ten uzoufáný katolický premiér Nečas český chytne za nos, a konečně podá demisi. Nemůžu dospat.

Když ve Tvaru publikovali básně z americké ročenky *Nejlepší básně*, zaujalo mě, že minimálně dvě byly z našeho pohledu „angažované“. Celkem mě to pobavilo, poněvadž si nedovedu představit, že by někdo z našich dosavadních editorů něco takového nevybral do českých *Nejlepších básní* ani náhodou. Myslíte, že v USA řešili až vyřešili téma angažované poesie?

Až mě ti rozšafní hoši a chlapci z nakladatelství Host poprosí, zda bych chtěl být editorem příštího ročníku, tak se nebudete stačit divit. Nevím, co řešili v USA, a hlavně mi přijdou takovýhle sborníky docela na hovno. Jakýpak nejlepší... Dozvíme se akorát, co si v potu tváře myslí ten který kritik či teoretik... No proč ne, může to bejt i zajímavý (nebo taky ne), ale mělo by se to podle toho jmenovat: „Nejlepčí básně dle Petra Krále“ nebo „Z poetického receptáře pani Klíčové“. Nebo: „Jak si Jiří Trávniček představuje básně“. No a tak nějak podobně.

**Jdu si nasypat kýbl popele na hlavu, ještě předtím se však zeptám:
„Surrealismus, žije?“**

Ale děkuju za optání, nechte popelník na hlavě... to je otázka! Kdyby ti blbci, co píšou učebnice pro školy vysoké i nízké, dostávají granty na výzkum dějin literatury, sportu a umění, včetně surrealismu, zahodili své prasklý péra z PC gaučů a šli radši sbírali starej papír! Šetřili by jejich lesy. Povím Vám takovej zážitek: Četl jsem nedávno v Lidových novinách recenzi na Švankmajerovu výstavu v Domě U kamenného zvonu, a tam jeden mladej kunsthistorik jménem Šenk (myslim) napsal, že první surrealistický manifest publikovali ve 20. letech v Paříži „surrealističtí básníci“ Breton, Eluard a... Reverdy. No, mně by nevadilo, že když někdo neví, kdo byl a kdo nebyl surrealista (Reverdy tedy fuckt nebyl, stejně jako Duchamp nestál v čele dadaistů, což je další recenzentův hlod), kdo jakou skupinu kde založil a jak to všecko bylo. Ale nasere mě, že takovej nedovzdělanec (určitě má taky červenej diplom nebo doktorát z konceptualismu, ze žraloka ve formaldehydu, z kupek hnoje ve Špálovce a z podobnejch píčovín) se cítí být povolán o tom psát a jedním nebo druhým u konce dechem zcela ve stejném duchaprostém duchu sortýrovat, co surrealismus je a co není. Von mudruje jako malej Móricek a jakože klade vejce otázky, esli ten Švankmajer (kterýho si, posera, netroufne tak úplně shodit ze židle,

když má ty ceny a je tak slavný, žejo) je tedy surrealista, a esli vůbec někdo může ještě bejt dneska surrealista. Přitom o surrealismu umí papouškovat jen těch pár negramotnejch žvástů z prehistorie a o jeho podstatném vývoji, o jeho násobných krizích a proměnách neví ani zblo. Plká jako karabiniér na šlapadle – něco někdy někde četl, popletlo se mu to, a tak se chytá náhodně zachycený a zcela marginální Švankmajerovy mystifikačně-ironický řečnický otázky, zda kdy někdo zkoumal, masturboval-li Arcimboldo v dětství... A dělá z ní div ne kvintesenci jeho surrealistického názoru. Já netvrdím, že všichni jsou takhle blbí, ale... skoro. Když jsem na to upozornil *capa de tutti capi* lidonovinové kultury Peňáse – kterej přece jen aspoň občas ví, že něco neví –, že by snad měli mladýho poslat na brigádu do kamenolomu, tak se ani neuráčil mi odpovědět. A tak v jasném světle této monumentální mentální černý díry zní moje odpověď na vaši otázku takto: *Surrealismus je to, co byl, co je a – především (ostatně jako vždycky) – „to, co bude“.*

Pro internetový časopis *Dobrá adresa*, květen 2013